Swami Ramanand Teerth
Marathwada University
“Dnyanteerth”, Vishnupuri,
NANDED - 431 606 (M.S)
Ph. (02462) 229525, 229242/ 43
Fax: (02462)229572, 229245

स्वामी रामानंद तीर्थ
मराठवाडा विद्यापीठ,
''ज्ञानतीर्थ'' विष्णूपुरी,
नांदेड – ४३१ ६०६ (महाराष्ट्र)
Ph. (02462) 229525, 229242/ 43
Fax: (02462)229572, 229245

===

जा.क्र.वि.क/राष्ट्रध्वज/सुचना/२०१३—१४/१९—३८७ दि. ०७/०६/२०१३

प्रति,
प्राचार्य,
सर्व सलग्निंत महाविद्यालये
स्वा.रा.ती.म.विद्यापीठ,नांदेड.

विषय : राष्ट्रध्वजाच्या वापराबाबत.

महोदय,

उपरोक्त विषयी आपणास मा.कुलगुरुंच्या आदेशान्वये कळविण्यात येते की,महाराष्ट्र शासनाने प्रजासत्ताक दिन, स्वातंञ्य दिन, इतर राष्ट्रीय कार्यक्रम तसेच विशेष प्रसंगी राष्ट्रध्वजाच्या वापराबाबतच्या कांही सूचना केलेल्या आहेत त्या सूचनांची काटेकोरपणे अंमलबजावणी व्हावी ही विनंती. या परिपत्रकासोबत महाराष्ट्र शासनाचे परिपत्रक जोडण्यात आले आहे.

आपला विश्वासू,

प्रा. गणेश शिंदे
संचालक
विद्यार्थी कल्याण मंडळ

आवक क्र. ७३१
दि. १६-०४-१३

महाराष्ट्र शासन

क्र. १०२८ दिनांक १५/५/१३

क्र.संकीर्ण२०१३/प्र.क्र.२११/विशि-३
उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक - ३ मे ,२०१३.

प्रति,
कुलसचिव,
सर्व अकृषी विद्यापीठे.

विषय – राष्ट्रध्वजाच्या वापराबाबत.

महोदय,

उपरोक्त विषयाच्या संदर्भात श्री.अमिताभ राजन, अप्पर मुख्य सचिव, यांच्या दि.२६ मार्च २०१३ यांनी मा. प्रधान सचिव, यांना सादर केलेल्या निवेदनाची प्रत सोबत जोडली आहे. सदर निवेदना संदर्भात योग्य ती कार्यवाही करण्यात यावी ही विनंती.

आपला विश्वासू,

(प्रमोद. गि. कानडे)
कक्ष अधिकारी

प्रत,

संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे यांना माहितीस्तव अग्रेषित.

क्र. राध्व-याचिका-०११३/२८४/१/ पोल-१०
गृह विभाग, ७ वा मजला,
जागतिक व्यापार केंद्र-१, मुंबई-५.
दिनांक २६ मार्च, २०१३

प्रति,

अपर मुख्य सचिव,
शालेय शिक्षण व क्रिडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

प्रधान सचिव,
ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई

प्रधान सचिव,
उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

पोलिस महासंचालक,
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

विषय :- राष्ट्रध्वजाच्या वापराबाबत.

राष्ट्रध्वजाचा योग्य तो मान राखला जावा यासाठी, राज्य शासनाच्या सामान्य प्रशासन विभागाच्या खालील आदेशान्वये मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत.

१) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग क्र.एफएलजी-१२०७/प्र.क्र.११/०७/३०, २२/८/२००७

२) शासन पत्र, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. फ्लॅग-१०१२/१२३८/३०, दि.७/०८/२०१२

त्वरीत संदर्भासाठी उपरोक्त दोन्ही आदेशाच्या प्रती सोबत जोडल्या आहेत. त्यामधील सूचनांची काटेकोरपणे अंमलबजावणी होत नसल्याचे निदर्शनास आले आहे. या विषयावर मा. उच्च न्यायालयामध्ये हिंदू जनजागृती समितीने जनहित याचिका क्र.१०३/२०११ दाखल केली असून राष्ट्रध्वजाचा अवमान होत असल्याची दखल मा. उच्च न्यायालयाने घेतली आहे.

सर्वसाधारणत: प्रजासत्ताक दिन, स्वातंत्र्य दिन, इतर राष्ट्रीय कार्यक्रम तसेच विशेष प्रसंगी कागदी तसेच प्लास्टिक निर्मित राष्ट्रध्वजाचा वैयक्तिकरित्या वापर केला जातो. अशा कार्यक्रमांनंतर राष्ट्रध्वज इतस्तत: पडलेले दिसून येतात. प्लास्टिक निर्मित ध्वज बरेच दिवस नष्ट होत नसल्याने व राष्ट्र प्रतिष्ठेच्या दृष्टीने ही बाब गंभीर असल्याने केंद्र शासनाच्या गृह मंत्रालयाच्या निदेशानुसार राष्ट्रध्वजासाठी प्लास्टिकच्या वापरास मान्यता नाही. याशिवाय खराब झालेले व इतस्तत: पडलेले राष्ट्रध्वज ध्वज संहितेमधील तरतुदींनुसार नष्ट करणे आवश्यक आहे. सबब, राष्ट्रध्वजाचा अवमान होऊ नये यासाठी तसेच राष्ट्रध्वजासाठी प्लास्टिकचा वापर होणार नाही याकरिता आवश्यक कार्यवाही करण्याच्या सूचना आपल्या नियंत्रणाखालील सर्व कार्यालयांना देण्यात याव्यात त्याचप्रमाणे राष्ट्रध्वजासंदर्भातील सर्व अधिनियमांच्या तरतुदी, या संदर्भात शासनाने वेळोवेळी निर्गमित केलेले आदेश व सूचनांची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करण्यात यावी असेही सर्व संबंधितांना कृपया कळविण्यात यावे.

आपला

(अमिताभ राजन)
अपर मुख्य सचिव, गृह विभाग.

2...

Exh - 'F'

राष्ट्रध्वज अवमानाच्या [illegible]

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग,
शासन परिपत्रक क्रमांक: एफएलजी-१२०७/प्र.क्र.११/०७/२०,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : २३ ऑगस्ट, २००७.

परिपत्रक :

दरवर्षी २६ जानेवारी रोजी प्रजासत्ताक दिन दिनांक १५ ऑगस्ट रोजी स्वातंत्र्य दिन तसेच १ मे रोजी महाराष्ट्र दिन समारंभ राज्यभर साजरे करण्यात येतात. हे समारंभ विविध शासकीय निम शासकीय तसेच खाजगी संस्थांमार्फत ध्वजारोहणाने साजरे करण्यात येतात. यावेळी व्यापक प्रमाणावर जनतेमार्फत राष्ट्रध्वजाविषयी असलेले प्रेम, निष्ठा, अभिमान दर्शविण्याकरिता वैयक्तिकरित्या छोट्या राष्ट्रध्वजाचा वापर करण्यात येतो.

राष्ट्रध्वजाचा योग्य तो मान राखला जावा, या संदर्भात शासनामार्फत वेळोवेळी सूचना दिल्या आहेत. तसेच जाणिवपूर्वक राष्ट्रध्वजाचा अवमान करण्याचा प्रयत्न केल्यास राष्ट्रीय अपमान प्रतिबंध अधिनियम १९७१ कलम २ अनुसार कार्यवाही करण्यात येते. काहीवेळेस सांस्कृतिक कार्यक्रमाच्यावेळी तसेच विशेष खेळ-क्रीडाप्रसंगी वैयक्तिकरित्या वापरण्यात येणारे राष्ट्रध्वज नंतर इतस्ततः टाकण्यात आल्याचे निदर्शनास आले आहे. जेणेकरुन नंतर हे छोटे राष्ट्रध्वज रस्त्याच्या कडेला किंवा इतर ठिकाणी पडलेले विखुरलेले आढळतात. हे दृश्य राष्ट्रप्रतिष्ठेला शोभणारे नसल्याने राष्ट्रध्वजाच्या वापरानंतर एकत्रित त्याचा योग्य तो मान राखीत सन्मानाने ते ठेवण्यात यावेत. अन्यथा, जर राष्ट्रध्वज खराब झालेले असतील तर त्याचा योग्य तो मान राखून ते ध्वजसंहितेतील तरतुदीनुसार नष्ट करणे आवश्यक असते.

A:/Bee na PLASTIC FLAG

165

26

-: ५ :-

[illegible] असे [illegible] इत्यादि [illegible] प्लॅस्टिकने [illegible] अथवा [illegible] दिवस नष्ट होत नसल्याने असे [illegible] दिवस त्या ठिकाणी दिसतात. पर्यावरणाच्या दृष्टीने हि बाब गंभीर असल्याने केंद्रशासनाच्या गृह मंत्रालयाने दिलेल्या निदेशानुसार राष्ट्रध्वजासाठी प्लॅस्टिकच्या ध्वजांचा वापर करू नये.

जनतेच्या वैयक्तिक वापरासाठी छोट्या कागदी ध्वजांचा वापर करण्यात यावा. तथापि, अशा कागदी ध्वजांचा वापर करताना त्यांचा योग्य तो मान राखणे आवश्यक आहे. तसेच असे ध्वज रस्त्यावर या अन्य ठिकाणी [illegible] देऊ नये, असे [illegible] आहेत. असे [illegible] ते ध्वजसंहितेतील तरतुदीनुसार नष्ट करण्यात यावेत.

[illegible]

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(इ.सि. [illegible])

सह सचिव व सह मुख्य [illegible]

[illegible]

प्रत,

मुख्य सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

अपर मुख्य सचिव, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

महाराष्ट्र शासन

☎ २२०२ ५३६१
फॅक्स २२८३ ३५२६

क्र.फ्लॅग-१०१२/१३१८/३०
सामान्य प्रशासन विभाग, मादाम
कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय,
मुंबई — ४०० ०३२
दिनांक : ०७.०८.२०१२

प्रति,

अपर मुख्य सचिव, गृह विभाग, वर्ल्ड ट्रेड सेंटर, मुंबई
अपर मुख्य सचिव, शालेय शिक्षण व क्रिडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
प्रधान सचिव, पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
विभागीय आयुक्त (सर्व)
जिल्हाधिकारी (सर्व)
महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क, मंत्रालय, मुंबई
संचालक, क्रिडा व युवक कल्याण संचालनालय, पुणे
संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय, मुंबई

विषय - महत्त्वपूर्ण राष्ट्रीय, सांस्कृतिक आणि क्रिडा सोहळा या प्रसंगी कागदी राष्ट्रध्वज वापरणेबाबत...

महोदय,

उपरोक्त विषयावरील केंद्र शासनाच्या गृह मंत्रालयाचे क्र.१५/५/२०१२-पब्लिक, दिनांक १६ जुलै, २०१२ ची प्रत कृपया सोबत जोडली आहे.

केंद्र शासनाच्या गृह मंत्रालयाने महत्त्वपूर्ण राष्ट्रीय, सांस्कृतिक आणि क्रिडा सोहळा या प्रसंगी कागदी राष्ट्रध्वज वापरण्याबाबत काही मार्गदर्शक सूचना निर्गमित केलेल्या आहेत. आपणास विनंती करण्यात येते की, केंद्र शासनाने निर्गमित केलेल्या सूचनांनुसार कार्यवाही करण्याबाबत आपल्या अधिपत्याखालील कार्यालयांना कृपया कळविण्यात यावे.

आपला,

(स्वाक्षरी) ८/८/१२

(शै. वि. बिजूर)
सह सचिव व सह मु.रा.अ.
महाराष्ट्र शासन

Flag-101/1318/...
30/07/2012

No. 15/5/2012 Public
Government of India / Bharat Sarkar
Ministry of Home Affairs / Grih Mantralaya
*****

कार्यालय
23-7-12
MO. TSO/VIS 9156

North Block, New Delhi
Dated the 16, July, 2012

16 JUL 2012

To

The Chief Secretaries / Administrators of
all State Governments / UT Administrations,
Secretaries of all Ministries/Deptts. of Govt. of India.

Subject: Use of National Flag- made of paper on important national, cultural and sports events-clarification reg.

Sir/Madam,

I am directed to invite your attention to Paragraph 2.2 (x) of Section-I of Part-II of the Flag Code of India, 2002 (copy enclosed) reproduced below:-

"the Flag made of paper may be waved by public on occasion of important national, cultural and sports events. However, such paper Flags should not be discarded or thrown on the ground after the event. As far as possible, it should be disposed of in private consistent with the dignity of the Flag."

2. It has been brought to the notice of this Ministry that on important events, the National Flag made of plastic are being used in place of paper Flags. Since plastic Flags are not biodegradable like the paper flags, these do not get destroyed for a long time. This affects the dignity of the Flag. Also plastic, not being biodegradable, is harmful to the atmosphere.

3. You are, therefore, requested to ensure that on important national, cultural and sports events only Flags made of paper are used by public in terms of the provisions of the Flag Code of India and such paper Flags are not discarded or thrown on the ground after the event. Such Flags are to be disposed of in private consistent with the dignity of the Flag. Suitable instructions in this regard may be issued to all concerned.

Yours faithfully,

Encl: As above.

Pl inform all concerned in Mantralaya, and all offices in field

M. Shyamala
(Shyamala Mohan)
Director to the Govt. of India
Tel. No. 2309 2587

PS / Protocol
JS (CS)
27/7

संख्या 15/5/2012-पब्लिक

भारत सरकार

गृह मंत्रालय

नार्थ ब्लॉक, नई दिल्ली ।

दिनांक 16 जुलाई, 2012

16 JUL 2012

सेवा में,

सभी राज्य सरकारों/संघ राज्य क्षेत्र प्रशासनों के

मुख्य सचिव/प्रशासक

भारत सरकार के सभी मंत्रालयों/विभागों के सचिव ।

विषय: महत्वपूर्ण राष्ट्रीय, सांस्कृतिक और खेलकूद के अवसरों पर कागज के बने राष्ट्रीय ध्वज के उपयोग के संबंध में ।

महोदय/महोदया,

मुझे भारतीय झंडा संहिता 2002 (प्रति संलग्न) के भाग-II, धारा-I के पैराग्राफ 2.2 (x) की ओर आपका ध्यान आकृष्ट करने का निदेश हुआ है जिसे नीचे उद्धृत किया गया है:-

"महत्वपूर्ण राष्ट्रीय, सांस्कृतिक और खेलकूद के अवसरों पर जनता द्वारा कागज के बने झंडों को हाथ में लेकर हिलाया जा सकता है। परन्तु ऐसे कागज के झंडों को समारोह पूरा होने के पश्चात न तो विकृत किया जाएगा और न ही जमीन पर फेंका जाएगा । जहां तक सम्भव हो, ऐसे झंडों का निपटान उनकी मर्यादा के अनुरूप एकान्त में किया जाए।"

2. इस मंत्रालय के संज्ञान में यह लाया गया है कि महत्वपूर्ण अवसरों पर कागज के झंडों के स्थान पर प्लास्टिक के झंडों का प्रयोग किया जा रहा है। चूंकि प्लास्टिक से बने झंडे कागज के समान जैविक रूप से अपघट्य (bio-degradable) नहीं होते हैं, वे लंबे समय तक नष्ट नहीं होते हैं। इससे झंडे की गरिमा प्रभावित होती है और साथ ही प्लास्टिक के जैविक रूप से अपघट्य न होने के कारण ये वातावरण के लिए भी हानिकारक होते हैं ।

3. अतः आपसे यह सुनिश्चित करने का अनुरोध है कि महत्वपूर्ण राष्ट्रीय, सांस्कृतिक और खेलकूद के अवसरों पर, भारतीय झंडा संहिता के प्रावधान के अनुरूप, जनता द्वारा केवल कागज से बने झंडों का ही प्रयोग किया जाय तथा समारोह के पूरा होने के पश्चात ऐसे कागज के झंडों को न तो विकृत किया जाय और न ही जमीन पर फेंका जाय । ऐसे झंडों का निपटान उनकी मर्यादा के अनुरूप एकान्त में किया जाए । इस विषय में संबंधित सभी को तदनुसार अनुदेश जारी करें ।

संलग्नक: यथोक्त